

makat, aranykori vidékeket is bejárhatunk Weöres határtalan világában, melynek műfaji sokszínűsége túlmutat a kísérletező kedv szerteágazó indíttatásán. A művek *mozgó mikrokozmosza* ugyanis nem egy szertelen szellem kiáradásából jött létre; *a teljesség felé* törekvő emberi lélek tükröződik benne.

A géniuszak adott emberség beteljesítése pedig nem mehet végbe mesterek nélkül, ahogy azt a *Válogatott versek* tartalma is példázta: T. S. Eliot, Bartók Béla, Füst Milán, Lao-ce, Babits Mihály, Fülep Lajos, Kodály Zoltán, Illyés Gyula alakja tűnik fel, majd fordul vissza abba a világszemlébe, amely az összes Weöres-sort átjárja a *Korai versektől* a *Kútbanező* utolsó költeményéig. Egy nagyon fontos (ha nem a legfontosabb) mester és mestermű azonban kimaradt: Hamvas Béla, illetve a neki ajánlott *A teljesség felé* című könyv, melynek kihagyása a válogatás szembeűnő hiányossága, ahogy a *Psyché* kirostálása is. A részleteket sem közlő szerkesztői koncepció mögött nyilván műfaji megfontolások húzódtak meg, mivel az említett művek inkább

prózaversnek, illetve verses regénynek számítanak. Ennek ellenére bizonyos szemelvények helyet kaphattak volna a „valódi” versek között.

„Az itt-következők nem újak, nem is régiek: megfogalmazásuk egy kor jegyeit viseli, de lényegük nem-keletkezett és nem-múló. Aki a forrásvidéken jár, mindig ugyane virágokból szedi csokrát” – szól *A teljesség felé* előszava. Ezt a forrásvidéket járják körül a Weöres-kötetek ciklusai, amelyek mintha egy végtelenített spirálba, a közösségi kultúra szakaszokra osztott, valójában *egyhullámú idejébe* futnának bele. De vajon van-e Weöres tekergő verselésének vezérfonala, s ha van, vajon hova vezet vissza? – magunknak kell felgombolyítanunk. Hiszen a nagyság nem az útmutatásban van, hanem a forrás iránti vágy felkeltésében, s bár ő minden dicsőséget ásitással fogadna, és a szörnyű talapatokról is leugrana, szoborállítás nélkül is kimondhatjuk: egyetlen verse is csillapíthatja ezt a szomjúságot. Mert a legkisebb egysoros is „a méretetlen Istennek teremté- / sével közös ütemű.”

Papp Máté

Életünk hatvankét nézetben Tóth Erzsébet: Hidegbéke, Nap Kiadó, 2013.

Az írói bátorság is hit kérdése. Hinni kell egy viselkedésben. Hogy érdemes kompetensen be-benézni egy kor formaiságai mögé; s e forráskeresés bőven kifizetődő – ha kellő érzékenységgel, tisztánlátással, és zsúfolt intelligenciával párosul. A közösségtől el nem szakadt író számára talán kötelesség is, hogy prózaian rámutasson: az ritkán elég, ha nem fogy ki a szpics. A szónokok végül hazamennek. Ám annyi szózápor, tragikus tapasztalat múltával is kérdés például, hogy hideg és tüzes háborúkat hányszor pacifikált a politika balul? – És az nem válasz, hogy ez idő tájt, mondjuk: körülöttünk, éppen béke van. Kimondott, rögzített, nem mindig odaillő motívumokkal átszótt béke. Igaz, hogy eközben az ellenőrizetlen akarat kaszáryaiból hol itt, hol ott rajzanak elő seregek, egyre hézagmentesebbre vasalt, egyre precízebben működő, bámulatos gépezeteiken. A kegyelem és a hozzá esengő arcok közt volt-e valamikor is olyan bizonytalan a kapcsolat, mint manapság? Béke van. De nincs békesség! Tehát: *Hidegbéke* van.

A közérzet, a tehetség szuggerálta elő e fogalmat? Ugyanis a leleményes kifejezéssel Tóth Erzsébet egy egész kor szaka hangulatát képes közvetíteni. Mi az, hogy a hangulatát! Az erőlködést is, amint korunk görcsösen kapaszkodik a munkálkodása nyomán keletkezett szakadékfalakon. Mint-ha csakis egyféle mentalitásból kiindulva lenne képes meghaladni színes kétségbeesését: megfogódzhat-e még biztonsággal? Megfogódzhat-e, ha elparentálásra ítéli a kedélyt és az életörömet? Ha nem akarja észrevenni a riasztó, de mindennapos szürrealizmust, amelyben a kilombosodó fák egyik-másik levele észrevehetően zöldülő hazugság.

Tóth Erzsébet a kötete legelején tisztázza: eszében sincs, hogy elvont fogalmakat passzítgasson. A kétszerkettő: kétszerkettő. Ugye, milyen egyszerű! Mígnem egyszer csak kisül róla, hogy a kétszerkettőnek is oka van és konkrétuma. A békenyütte nemzedékek szemezhetnek a riasztó precedensekből. Nem árt, ha világosan értik: hova akar kilyukadni a szerző, amikor így ír:

„És a második világháború után elkezdődött a harmadik is, csak (...) még nem tudtam róla.” Szó sincs itt szentenciáról! A testek és az anyag suhogó, ijesztő világára nyílik fel a címadó esszé. A *Hidegbéke* különben megbecsül egy korábbi, szép szigorúságú, agilis opust, a kispapokat dobogtató *Szívhangokat*. Sőt, nemcsak megbecsüli. Majdhogynem folytonos vele.

Érdeklődésében nem veti meg a kort. Tán a lehetetlenre: a kor mindenáron való megértésére sem törekszik – hasznosabb probléma köti le: az eszmei zűrzavarral terhelt világban azt a kérdést feszegeti, miféle magatartás és morál ígéri a még fennmaradt értékek túlélését; milyen erkölcs, viselkedésmód és életszabály menti meg az embert, hogy ne váljék saját korának prédájává. A *Hidegbéke* gondolat és álom a méltó cselekvésről. S egyben érzelmes (vagyis emberi) sorsgondolat, amelyet a telt anekdotikuság, a végsőig letisztult irodalmi stílus és az élőbeszédszerű közvetlenség együtteséből összeállt szuggesztív formanyelv tesz különösen érdekessé. Szuggesztív. Hogyne lenne az! Utóvégre fejezetről fejezetre a pátosz, a szenvedély, a tárgyilagosság küzd itt a közönnnyel.

A *Hidegbéke* nyilvánvalóan megtörhetetlen fénye az, hogy Tóth Erzsébet a legmindennapibb helyzetek és jelenségek ecsetelésében csakúgy, mint az egyetemes vonatkozású történések és pozíciók felfedezésében együgyűn követi a személyességre való képességét kamatoztatja. Magyarán: hiteles. Mert egyébként e kötet, már attól, hogy az erkölcs mai állapotára, a napi élet átlagkeserűségeire és ostorcsapásaira fordul szerzőjének figyelme, képtelen csak ragyogni. Vagy ha ragyog is, mint a bogár páncélanysága ragyog. Tóth Erzsébet hatvankét esszében, tárcában, jegyzetben elmesélt élményeinek védőszárnya: a szkepticizmus, az irónia. Életünk hatvankét nézetben. A staféta hatvankét

próza futama arról, ahogy ez az élet a hétköznapiakban miként viseli léhaságát és való s valóvá válni vágyó fenségét; holott olykor egyebet sem képes kelteni, mint megvetést és elszörnyedést! „Ha hagytuk, hogy húsz éve maszatoljanak az ügynöklistákkal, miközben milliókat zsebelnek be volt besúgók és a besúgói rendszer tanulmányozói, és még mindig nem tudjuk a neveket, ne csodálkozzunk. Ha a besúgók személyiségi jogait védik a törvények, ha nem számoltattuk el a múlt rendszer bűnöseit, mit kezdünk a mai bűnösökkel? (...) Erre nincs törvény? Akkor teremtünk. A világtörténelemben a lázadók soha nem a törvények szerint cselekedtek. De mindig ők hozták az új törvényeket. (...) A szabadság a kezünkre repült, elszállt. Ilyen a természete” (*Mi lettünk volna?*).

Tóth Erzsébet reflektált, de nem átmagyarázott emlékeiből és életmegfigyeléseiből (ne feledjük: írásai 2008 és 2012 közé datálódhatnak) kikerekedett kispapfűzér előszörre mintha egy hívott tudósító eleven, minapi valósága lenne. Valóság, amely smirgliz, megráz, felemel. Néha pedig kedélyre batorítja a szomorú életet. Aztán az ember elolvassa még egyszer, és többre gondol. A *Hidegbéke* három ciklusra osztott mozaikpróza a közép-európai, benne hangsúlyozottan a magyar embersorsról. De ha jól olvassuk, az elmulasztott és elvégzendő tettekről beszélő epika egyszerre csak valamiféle kisregény-neműséget ölt. Érdekes, komoly krónika e kötet. Csakhogy legalább annyira érdekes, komoly, szimbólumos regényféle áramlik krónikának szánt mondatai mögött. Jogosan szomorú és fanyar. Jogos dühű – azaz: szép. S mivel a mai irodalom veszítettnek tűnő érzései közül feltámad benne, hozzászegődik, s elejétől a végéig elkíséri, bújva vagy láttatva, a lelkeség, még egészen egyedi is.

Kelemen Lajos

2013. november 14-én az Írott Szó Alapítvány és a Magyar Napló Kiadó Ferenc körúti szerkesztőségébe látogattak a ferencvárosi Leövey Klára Gimnázium diákjai. A 9. év-

folyamba járó gimnazisták interaktív formában nyertek betekintést a szerkesztőségi munkába, megismerhették a folyóirat és a könyv kiadásának legalapvetőbb műveleteit. A tanulókat két szerkesztő, Bíró Gergely és Gilányi Magdolna kalauzolta.

Magyar
Napló